

ומש"כ כת"ר אליבא דמהרי"ל דסובר דליכא מצוה בטבילה כיון שאם לא תטבול ליכא מצות עונה ואין מצוה לטבול כדי ליכנס בחיוב עונה או פו"ר הנה ערל שלא מל ענוש כרת על שלא הביא פסח בפסחים דף צ"ב ע"א וכן הוא גם טבילה לפו"ר אך שייך לומר משום דהיא אינה מחוייבת אבל על הבעל איכא לכופה מצד פו"ר ועונה כדלעיל שהחוייב עליה משום שעבודה.

ג.

ובהא דבישוב גוש עציון ובעוד ישובים כאלה שהם סמוכים לערבים שיש בהם הרבה שונאי ישראל ורוצחים ימ"ש שנחוץ לכל אחד מישראל כשיוצא לדרך לשאת עמו נשק, אם יש להתיד גם להנשים שמצד איסור הלאו דכלי גבר על אשה אסור להם לישא כלי נשק כדאר"א בן יעקב בנויר דף נ"ט, במצב כזה לישא כלי נשק קטן הנקרא אקדת, ומפרש כת"ר נכדי דבמקום דאיכא חשש פקו"נ פשיטא שמותר, אבל שהאינשי חשבי שאין בזה סכנה מטעם שעכ"פ יד ישראל תקיפה, וגם אפשר להם שלא לצאת ממקום הישוב ואם נחוץ לנסוע לאיזה מקום יסעו רק עם אנשים הנושאים נשק, אבל מאחר שהוא דבר קשה לפניהן להתנהג שלא כדהורגלו אם יש להתיר להם באופן זה, וכתב טעמים להתיר מזה שבט"ז סימן קפ"ב סק"ד כתב דרך נוי וקשוט אסור אבל אם עושה כן מפני החמה והצנה וגשמים ליכא איסור וכן כתב הש"ך בשם הב"ח וכלי נשק זה אינו כלל דרך קשוט ונוי אלא להגן על עצמן, וגם שאין בזה ענין יציאה למלחמה דאין כאן ענין מלחמה שהוא בצבור אלא שעושות למקרה בעלמא כשנוסעות בדרך, וגם שאין דרך הצבא במלחמה בכלי נשק קטן כזה אלא בכלי נשק גדולים, הנה מצד טעם הט"ז והש"ך בשם הב"ח דדרך נוי וקשוט אסור, הוא רק בבגדים וקשוטים והעברת שער, אבל הלאו דאיכא ללבוש כלי זיין ולצאת למלחמה אין זה כלל ענין נוי וקשוט אלא שהוא איסור אחר שאיכא ג"כ בכלל לאו זה משום דגם לבישת כלי זיין ויציאה למלחמה הוא ג"כ רק כלי גבר הן שאיסור זה אינו נוגע ליפוי כלל אבל לבישה זו ויציאה זו היא רק כלי גבר ואסור לאשה ללבושם, ובתרגום יונתן על החומש תרגם שאסור לאשה ללבוש ציצית ותפילין משום שהם תיקוני גבר אף שג"כ לא שייך לנוי וקשוט משום דכל ענין כלי גבר אסורין על אשה, אך באלו שהם מצד לבישה על הגוף למטרת לבישה הוא שייך לנוי וקשוט ושייך לחלק בהן שבאופן מקרה שחם ביותר או קר ביותר אין זה סתם לכישה הנאסר דרך נוי וקשוט, אבל בהא דכלי נשק ובגדי מצוה כציצית ותפילין אף שלא שייכי לנוי וקשוט אסורי.

טבע האיש שהוצרכה לומר שהיא טמאה, וכן משמע ממה שהרמב"ם לא כתב שראוי להחמיר ממדת חסידות שהוא משום שמפרש שפליג כדפירשתי אבל מפרש שרק באמתלא זו פליג ולא בשאר אמתלאות.

ולפ"מ שכתבתי אף לאלו שסוברים דשמואל לא פליג אלא שהחמיר על עצמו לא החמיר אלא באמתלא זו דלא הוות בי חילא ולא בשאר אמתלאות דליכא טעם להחמיר באיסור נדה יותר מבאיסור א"א הוא דלא כתב"י סי' קע"ה שמשמע שבכל אמתלא יש להחמיר בנדה וכן משמע ברמ"א ס"ג שעל כל אמתלאות איכא מדת חסידות והוא דבר תמוה לע"ד וצ"ע.

עכ"פ אף שבזמן שקשה לפניו לקבל תשמיש היא פטורה משעבודה מ"מ קביעות חיוב העונה נקבעו לפי כח וזמן שיש להאיש, וכן הוא לשון הרמב"ם ר"פ י"ד מאישות עונה האמורה בתורה לכל איש ואיש כפי כחו וכפי מלאכתו וכן הוא לשון הטור וש"ע ריש סימן ע"ו שלכן משמע שהאשה משועבדת להבעל לתשמיש בכל זמן שרוצה אף שלא בזמן העונה אם היא בבריאותה, והבעל אינו מחוייב אלא בימי העונה שקבעו חכמים וכליל טבילה ובשעה שיוצא לדרך וכן כשהוא מכיר בה שהיא משדלתו ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדאיתא באו"ח סימן ר"מ, שלכן כשהבעל לא מקפיד ודחתה טבילתה מימי החול לילי שבת לא היה שייך להתיר בשביל חיוב הבעל לה דבשביל זה היה לה לטבול בחול תיכף, ואף כשאירע זמנה בלילי שבת אם לא היה לן להתיר בשביל הנאת ושמחת הרשות שלה לא היה שייך להתיר בשביל מצות עונה ושמחת אשתו שעל הבעל דהרי יכולה שלא לרצות בהנאת ושמחת תשמיש ולא יהיה שוב מצוה עליו, אלא צריך לומר דההיתר לטבול הוא משום שעבודה להבעל דלא הנהיגו לחייב את הבעל למחול שעבודו כדי שלא תצטרך לטבול אבל כשלא הקפיד הבעל שתטבול ביום החול שאירע טבילתה בשביל שנקל לה למצוא רחיצה בלילי שבת אין לו שוב רשות להקפיד שתטבול גם בשביל המנהג שלא לרחוץ בשבת. ואולי סובר דאם לא היה להבעל מעשה מצוה בתשמיש אלא מעשה הנאה בלא מצוה לא היו נוהגין היתר לטבול בשבת, ונוגע גם למעשה כשיודעת שלא יבעלנה אלא שלא כדרכה אף שמשועבדת לבעלה גם לזה כדמשמע בנדרים דף כ' אבל מצוה ודאי ליכא דתהיה אסורה לטבול בשבת, דההיתר הוא רק כשתהא בעילתו מצוה דאף שעיקר ההיתר הוא שעבודה לבעלה הוא עכ"פ כשיעשה בבעילתו מעשה מצוה דהא אחר שתטבול בשביל שעבודה לבעלה היא רשאה להתאוות לתשמיש שיקיים בזה מצות עונה ושמחת אשתו דלכן כתב שההיתר הוא משום מצות עונה משום דגם זה צריך לההיתר ולמעוטי כשלא יהיה מצוה כהא דשלא כדרכה.

לפרש שאיסור לבישת זין מקרא דלא יהיה כלי גבר הוא דוקא בלבישה בביתו בשעת שלום כצורך ודרך הלבישה דאנשי צבא בלמחמה שהוא להגן כשיפול איזה גזלן ורוצח בבית ובדרך שאף בעת שלום שייך זה, שאשה אסורה ללבוש מאיסור כלי גבר אבל אם הוא לנוי וקשוט מחמת שכלי הזין הוא דבר יפה ליכא משום כלי גבר בכלי זין.

ונמצא דסתם בגדים שהם נוי ויופי להגוף אסור כשלובשת לנוי וקשוט ליופי ומותרת כדי להגן מפני החמה והצנה וכלי זיין אסור כשלובשת להגן מגזלן ורוצח ומותרת לנוי וקשוט אם שייך זה מצד הכלי, דאם הנוי הוא מחמת שתראה כאיש חיל בכח תהיה אסורה. והרמב"ם והש"ע לא נקטו החלוקים משום שלא נקטו החלוקים מאיזה טעם דהט"ז והש"ך בשם הב"ח לא כתבי שהם פליגי אלא שמפרשי שכן הוא גם להרמב"ם והש"ע ובט"ז מפורש שסובר כן הש"ע דהא כתב על לשון לא תעדה שהוא דוקא לנוי וקשוט וגם כתב שהוא פשוט, וכמו כן אמינא שהחלוק בשריון וכלי זין שהוא להיפוך נמי פשוט. וא"כ מה שאין הנשק דאקדח ענין נוי וקשוט אינו טעם להקל אלא אדרבה טעם להחמיר לאסור. אבל זה שאין דרך הצבא בכלי נשק קטן כזה אלא כלי נשק גדול הוא טעם להתיר.

אבל בעצם לדינא פשוט שבמקומות שקרוב להערביים הרוצחים שאין יראין מהממשלה כמעשים בכל יום מותרות הנשים לישא כלי זיין לא רק להצלה מהריגה ממש אלא אף להנצל מהכאות בעלמא שבמלחמות קטנות אלו הא נמצאות הנשים כאנשים בהכרח שלכן לא שייך חלוק בין גברי לנשי במה שצריכין ליקח להנצל דיש ליקח מה שיותר עדיף לזה וכל עניני נשק יש להחשיב דרכן דתרויהו בין גברי בין נשי בזה אף אם לענין המציאות לא ניסו הנשים בזה מפני חולשתן ויראתן ואין יכולות להציל עצמן משום דכן צריך להיות ולא שייך לעשות חלוקים בזה, וגם פשוט שהוא גם ענין פק"נ ולא שייך לחייב בשביל זה הנשים שלא יסעו למקום שרוצות, ואפילו אם תקח גברא יש לתרויהו ליקח נשק שהרי יותר טוב להנצל וגם אפשר שיפלו תרתי, ורק לצאת למלחמה אין דרך נשי וגם אסורות וכן בסתם מקומות שבחזקת שלום אסורות.

והא דאיתא בפרש"י נזיר נ"ט דיעל הרגתה לטיסרא ביתד ולא בכלי זין מצד איסור כלי גבר, והוא מתרגום יונתן בשופטים ואיתא גם בילקוט שופטים רמז נ"ז כדציין רעק"א בגהש"ס, הוא להרוג אחר שהיה כבר ככפות מצד העייפות והתרדמה שהפילו עליו ה' והיה לה זמן לבקש יתד להרגו ומוכרח כן דהא עברה ברצון על איסור א"א ז"פ שליכא היתר זה אלא להצלת ישראל וכ"ש שלא היה שייך לחוש מלאו דכלי גבר אלא משום שהיה ככפות ויכלה להרגו גם ביתד,

ואדרבה יש מקום לומר דאיסור לבישת כלי זין לנוי וקשוט יהיה מותר אם עצם הכלי זין יהיה דבר שהוא נוי, דר"א וחכמים שפליגי בשבת דף ס"ג שלר"א הם תכשיטין ולחכמים אינן אלא לגנאי הוא לענין שלבישת כלי זין להראות כאיש חיל וגבור הראוי לילך למלחמה יתחשבו תכשיטין שר"א סובר שהוא בחשיבות תכשיטין שמתפארין בזה שהוא איש גבור הראוי למלחמה וחכמים סוברין שהוא גנאי, וראיה לזה מהא דעל מה שהשיב ר"א מהא דהקשו לו חכמים וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח השיב לפי שאינן צריכין שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב והקשה הגמ' ותהוי לנוי בעלמא והשיב אביי מדי דהוה אשרגא בטיהרא, ואם עצם כלי זין הם דבר נוי להחשב תכשיטין לא היה זה שום תירוק, אלא הוא משום דעצם הכלי זין אינן דבר נוי וקשוט אלא מה שנראה בהם איש חיל וגבור הראוי למלחמה הוא הנוי והקשוט, שלכן כיון שבימות המשיח לא יהיו מלחמות ולא יהיה שום צורך בגבורת אדם אין בענין גבורה שום התפארות כמו שאין שום חשיבות לשרגא בטיהרא. אבל כשיהיה איזה דבר מכלי זין דבר שהוא יפה הראוי להתפלות ולהתקשות בו מצד החפץ לא מצד ראיית גבורה בזה לא פליגי ולכו"ע הוא תכשיט, אף שאיכא סברא לומר דכיון דראוי גם למלחמה הוא לחכמים דבר גנאי אף שהוא יפה ונוי להתייפות מצד נוי ויופי דהחפץ דכיון דניכר שהוא מכלי זין דמלחמה הוא גנאי גדול מהנוי ויופי שבו ונתבטלה הנוי והיופי שבו בראיית דבר הגנאי שבו, לא מסתבר לעשות פלוגתא רחוקה כזה ואם יהיה דבר נוי ויופי לכו"ע הוא תכשיט, שלכן כשתלבש אשה כלי זין כזה שהוא דבר נוי ויופי להתקשט ולהתייפות בו ככוונתה בלבישת שאר תכשיטין היתה מותרת משום דאיסור לבישת כלי גבר דאמר ראב"י על כלי זין הוא כשלובשת למלחמה וכה"ג דמלחמה דוקא כשרוצה להתראות כגבר היוצא למלחמה, וזהו אפשר פירוש למלחמה שאיכא בברייתא בנויר בלשון ראב"י.

ומוכרח לכאורה לפרש זה דהא הרמב"ם בפ"ב מע"ז ה"י כתב באיסור דלא תעדה אשה ערי האישי גם שלא תלבש שריון וכתב הכ"מ שהוא משום דפסק כראב"י שמשנתו קב ונקי והשמים הא דאראב"י לא תצא למלחמה וכן הוא בש"ע יו"ד סימן קפ"ב סעי' ה', שא"כ לא מפרשי כלל הא דאמר ראב"י למלחמה בכלום ומה שכת"ר נכדי כותב שיציאה למלחמה עצמה הוא ג"כ מכלל לאו זה דלא יהיה כלי גבר לא הוזכר זה ברמב"ם ובש"ע, אבל דאי הא נשי לאו בני מלחמה גינהו כדאיתא בריש קידושין והאיסור דבקרא שנכתב סתם הוא רק על לבישת כלי זין לא מסתבר כלל שיהיה נאמר הלאו דלבישת כלי זין דוקא באם יארע שאשה תצא למלחמה ולכן מוכרח להרמב"ם דהוא

זוה ברור ופשוט. ומ"מ צריכות ללמוד איד להשתמש בהאקדה שזה יותר נחוץ לפניהן. ולישא אותו במקום שיותר קל להוציא.
זקנד אוהבך בל"ג,

משה פיינשטיין

סימן עו

עצמות העוף שבטשאלנט שבלייל שבת אין מגיעות למאב"ד ובעניין קניית כרטיסי הגרלה של מוסדות מכסף מעשר

בע"ה ט"ו כסלו תש"מ

מע"כ בחורים התשובים בתורה וביראת ה' טהורה תלמידי ישיבה הקדושה דריון שליט"א שלו וברכה לעולם.

א.

הנה בדבר הטשאלנט שיש שם בשר עוף ובאשר שכבר נגמר הבשול בע"ש לוקחים מעט מקדרה זו לסעודת ליל שבת והשאר נשאר עד למחר סעודת יום שבת, ועצמות העוף ביום שבת מבשול הרב נעשים רכים עד שנפרכים בקלות ומועיל זה למצוץ את המוח והטעם שבעצמות יותר מבתחלה כשהיה כשלקחו משם לסעודת ליל שבת ויש גם שאוכלים העצמות כשנעשו רך ביום, ונמצא שבלייל שבת לא הגיעו עדיין לכדי בשול אפילו כמאכל בן דרוסאי והיה אסור להחזיר הקדרה בלייל שבת משום שהוא על העצמות בשול גמור ואיכא בירושלים מבעלי הוראה אוסרין ומתירין ורוצים לדעת דעתי העניה בזה.

הנה עד עתה לא שמעתי מי שנתעורר לזה ואולי משום שאצל בע"ב בין ביוראפ בין בכאן לא היו דגילין ליקח בלייל שבת שביוראפ היה דבר קשה מאד לפתוח את התנור וכשהיו פותחים לא היה אפשר לחזור ולסתום ולא היה חם כל כך ביום וגם בפה לא מצוי כלל כפי ששמעתי ליקח מקדרת הטשאלנט בלייל, וגם אולי מפני שרובא דרובא מניחין בקדרת הטשאלנט בשר שור שהעצמות קשים ולא שייך שיתרככו אפילו בבשול מעל"ע ויותר שלכן אין לידע מזה ממנהג ישראל קדושים וצריך לדון בזה כהלכתא חדתא מדעת עצמנו לפ"מ שחנן השי"ת דעת ובינה.

הנה מתחלה יש לדון אם שייך בשול בעצמות דאינו ראויין לאכילה וגם אין מתבשלין ממש דאף שמפורש בשבת דף ע"ד דאיכא בשול בעשיית חביתא דפרש"י בד"ה שבע חטאות דמה שמימו כבבשן לצרפא הוא מחיוב מבשל, וברמב"ם פ"ט ה"ו משבת מסיק כללו של דבר בין שריפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך ה"ז מבשל והוא דארתח כופרא ושדי סיכתא

לאתונא דחייב משום מבשל בשבת שם כדאיתא במ"מ, מ"מ אפשר דדבר שאינו אוכל והבשול הוא לאכילה אין בו בשול ברפוי בעלמא ואולי אף בנעשה רך ממש כאוכל אם אינו עומד לאכילה אף שאיכא איזה אינשי דאכלי זה, דהא פשוט וברור שלא נעשו העצמות בדין אוכלין בשביל אכילתן אף שהן רכין, ואף שאין ראייה מביצה דף ז' דתניא האוכל מנבלת עוף טהור מן העצמות שטהור אף דאפשר שהוא ראוי לאכילה מאחר שהן רכין, עיין ברמב"ם פ"ג מאה"ט ה"י שכתב מפורש מן העצמות הרכין ופי' הכ"מ משום דאל"כ פשיטא דלאו בני אכילה גינהו כלל, דהא אפשר שהוא ממייעוטא דקרא מנבלתה ולא בעצמות ואמר רבב"ח לא נצרכה אלא שעשאן ציקי קדרה בחולין דף ע"ז, אבל הא עכ"פ כתב הרמב"ם בפ"ד ממאכ"א הי"ח אע"פ שהוא אסור ה"ז פטור מפני שאלו אין ראויין לאכילה, וצריך לומר שהוא משום דטעמא דקרא סובר שהוא משום שאין ראויין לאכילה וראיה מהא דאיכא (הכ"א) מי שעורותיהן כבשרן ואף בבהמה שאין עורה כבשרה איכא חלקים שהוא כבשר כמו עור הפרסות ועור בית הבושת ועור שתחת האליה, ואף שעור הפרסות הוא בדין עור לענין הפשט בעולה מ"מ הוא באיסור נבלה ובטומאת נבלה הרי בהכרח שמיעוטא דהקרא הוא מטעם שאינם ראויין לאכילה, והרמב"ם אף שבעור הפרסות סובר שהוא כעור מטעם שבחולין דף נ"ה ע"ב א"ר יוחנן גם על עור הפרסות שבלשון יחיד אני שונה אותה כמו על עור הראש של עגל הרך, ואף של"ד לכאורה דבעור הראש של עגל הרך הוא מטעם שסופו להקשות דהא יליף הגמ' גידין שסופן להקשות מעור הראש של עגל הרך בפסחים דף פ"ד אבל עור הפרסות הא גם של שור גדול נמי ראוי לאכילה, אולי הוא משום דאית בה גישתא כעור ממש, אבל הא מודה בעור של תחת האליה ועור בית הבושת שהם כבשרן הרי דהמיעוט דקרא הוא מטעם שאינו ראוי, וא"כ הוא ראייה מרמב"ם דעצמות אף אחר שנתבשלו והן רכין לאוכלן לא נחשבו דבר אוכל משום דעכ"פ אין הדרך לאוכלן ובטלה דעתו ונחשבו כבלע דבר בעלמא שלא נחשב אכילה, שלכן ל"ד להבשול דחביתא ובשול דארתח כופרא ובשול דשדי סיכתא לאתונא דלמלאכתן הוא בשול אבל הכא דהוא לאכילה אין זה בשול.

הנה יש מקום לומר להרמב"ם במה שגם בעור הפרסות סובר דהוא כעור הוא מקרא דריבה עור דהפרסות להפשט (תמיד פ"ד מ"ב) שלכן הוא בדין עור גם לענין שאינו כבשר לענין טומאה והוה הטעמים דעור הראש של עגל הרך שאינו כבשר דעור הפרסות משני טעמים, טעם דעור הראש של עגל הרך הוא משום שסופו להקשות שלכן ילפינן מיניה גם גידין שסופן להקשות דאין נמנין עלייהו בפסח ואין מצטרפין לבשר לחפוי רוב עצם הנשבר, וטעם דעור הפרסות הוא משום ריבויא